

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 8 april 1897, kl. 2 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, med anledning af väckt fråga angående inskränkning af vin- och ölutskänknigen vid vapenöfningsmöten.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 78, hafva herrar *Joh. Sjöberg, W. Bengtsson, J. O. Zakrisson* och *Carl Johansson* föreslagit, att Andra Kammaren för sin del måtte besluta följande tillägg till § 9 af kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885:

Dock vare vid läger eller annat vapenöfningsmöte all utskänkning af vin och maltdrycker under sön- och helgdag förbjuden.

I motiveringen anförde motionärerna följande:

Det vore icke utan bekymmer, man funne, att vid lägerplatserna under sön- och helgdagar traktens äldre och yngre befolkning samlades för att under öldrickande hängifva sig åt allehanda, ordningen störande ofog, som understundom slutade med slagsmål och brott.

Då lägerplatserna i allmänhet vore belägna vid jernvägar, anordnades ofta under helgdagarne s. k. lustresor dit, dervid stora folkskaror lätteligen samlades.

Erfarenheten visade, att, om rusgifvande drycker då kunde erhållas, de besökandes sparpenningar förstördes och oordningar uppstode.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisades, utlät sig i utlåtande n:o 2 (i samlingen n:o 6) sålunda:

»Den fråga, som i motionen beröres, har under år 1896 ådragit sig en viss uppmärksamhet derigenom, att Norra Kalmar läns nykterhets-sällskaps förvaltningsutskott hos herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet anført klagomål öfver förhållandena i detta hänseende å Hultfreds lägerplats.

Utskottet, som varit i tillfälle att taga kännedom om handlingarne i berörda ärende, har dervid inhemtat, att nykterhetssällskapetets förvaltningsutskott, bestående af kyrkoherden Ch. Meurling, f. d. öfverstelöjtnanten A. O. Liljenstolpe, komministern A. P. Risberg samt folkskole-läraryne Joh. Kjellström och M. Evander, i en den 10 februari 1896 till herr statsrådet ingifven skrift anført bland annat följande.

På Hultfreds lägerplats idkades under namn af marketenterirörelse för truppen ölutskänkning för allmänheten från icke mindre än 9 ställen, deraf vid några utan sammanhang med matsservering. Denna oinskränkta ölutskänkning hade visat sig så inbringande, att för närvarande ett bryggeribolag för rätten dertill förbundit sig att under 5 år betala 3,000 kronor årligen och dertill inom lägret uppfört en dyrbar förrådskällare, från hvilken också öl serverades från fat och i buteljer.

Denna öläffär hade den sorgliga påföljden, att bland den ofantliga människoskara, särskildt ungdom, som sön- och helgdagar stundom i tusental under mötestiden strömmade till lägerplatsen på landsvägarne och på de från 4 håll tillstötande jernvägarne, alstrades dryckenskap i stor skala med deraf härflytande slagsmål och annat groft oskick, inför hvilket ordningens upprätthållare ofta stode rådlösa och hvaraf verkningarne förspordes ej blott i lägrets omedelbara närhet, utan äfven i vidare kretsar.

Förtrytelsen häröfver vore så mycket större, som de kringliggande kommunerna, hvilka afskaffat dylika utskänkingsställen inom sina områden, måste se sina sträfvanden för ordning och sedlighet hos befolkningen i väsentlig mån hämmade genom den lockelse, som den fria tillgången till rusgifvande dryck inom lägrets område innebure.

Sökandena anhöllo därför i nykterhetens och sedlighetens intresse samt af omtanke för allmänhetens aktning för de militära institutionerna, antingen att försäljning af öl å Hultfreds läger till civil befolkning helt och hållet förbjödes, eller, om en sådan åtgärd skulle pröfvas praktiskt

outförbar och för ändamålet överksam, att all ölförsäljning derstädes inställdes om sön- och helgdagar under mötestiden.

Vid ansökningen voro fogade utdrag af protokoll, hållna vid sammanträde med kommunalnämnderna i Hvena, Målilla, Lönnberga, Kristdala, Hässleby, Rumskulla, Pelarne, Tuna, Mörlunda, Tvetå och Fogelfors socknar samt vid kommunalstämma med Frödinge socken, utvisande, att alla dessa myndigheter uttalat sig för behovet och önskvärdheten af att ölutskänknigen måtte afskaffas sön- och helgdagar under mötestiden på Hultsfreds lägerplats.

I protokollsutdraget från Hvena socken skildrades dessutom i starka färger, hurusom socknens ungdom, sedan den under helgdagarne å lägerplatsen förstört sina penningar och berusat sig, under nätterna förde oljud, förstörde grindar och gärdesgårdar samt framdroge utmed vägarne liggande virke och lade detta tvärs öfver vägarne, så att de resande utsattes för faror och besvär.

Slutligen hade pastor i Hvena socken i afgifvet intyg vitsordat, att genom det öfverklagade onda sabbatsfriden, hemfriden och allmän säkerhet för resande i icke ringa grad stördes, och att god ordning bland menigheten samt tukt och sedlighet bland ungdomen rubbades i sina djupaste grundvalar.

Öfver ansökningen hördes chefen för kongl. Kalmar regemente och chefen för andra arméfördelningen.

Den förre uttalade i sin förklaring, att det ej ens ifrågasatts, att den ölutskänkning, som efter vederbörligt tillstånd egde rum å Hultsfreds lägerplats, utöfvat någon mera skadlig verkan på regementets manskap eller beväring, för hvars räkning den egentligen vore afsedd. Han anförde vidare, att det föreslagna förbudet mot försäljning af öl till civila personer icke skulle leda till det åsyftade målet, enär det vore omöjligt att kontrollera, i hvad mån den mötesplatsen besökande allmogen skulle blifva delaktig af den öltillgång, som skulle stå truppen till buds. Ett dylikt förbud skulle uppenbarligen endast leda till kringgående af gifna föreskrifter.

Angående det ifrågasatta inställandet af all ölutskänkning under sön- och helgdagar anförde regementschefen, att det ej vore ådagalagdt, hvarken i huru stor omfattning oordningar egt rum, eller att anledningen till den civila befolkningens uppgifna mindre goda uppförande efter besöken å mötesplatsen vore att söka i ölutskänknigen derstädes, hvilken för öfrigt vore inställd under sön- och helgdagar från kl. 10 till 12 f. m. samt under öfningstiden. Det vore antagligt, att de besökande sjelfva medförde rusgifvande drycker; hvarjemte det borde anföras, att öl kunde

erhållas dels vid ett invid Hultsfreds en knapp fjerdedels mil från lägerplatsen belägna jernvägsstation befintligt bryggeri och dels vid ett derstädes varande jernvägshotell.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts och då å sjelfva mötesplatsen ej förekommit några särskildt anmärkningsvärda oordningar, samt den omständigheten, att en del allmoge missbrukade begagnandet af till buds stående njutningsmedel, ej finge stämpla hela den mötesplatsen besökande allmänheten såsom ordningsstörande och sedeslös, funne regementschefen ej nöjaktiga skäl vara anförda för utskänkningens inställande å sön- och helgdagar.

Regementschefen ville emellertid från och med år 1896 dels förbjuda all ölservering sön- och helgdagar från ett invid landsvägen beläget marketenteri och dels vidtaga skärpta bestämmelser i fråga om kontrollen vid de öfriga marketenterierna, hvilka för öfrigt ej vore 9, utan in alles 4.

Fördelningschefen anförde i sin ordning bland annat följande:

Om all ölservering skulle vid marketenterierna förbjudas till civila personer, komme dessa att inställa sig vid mötesplatsen med nattsäckarne fulla af ölbuteljer eller kanske hellre det lättare transportabla bränvinet för att deraf bjuda vänner både bland truppen och de civila.

Enahanda skäl talade äfven mot förslaget att inställa all ölutskänkning under sön- och helgdagar.

Det vore ej rättvist att oförskylt beröfva truppen, som ej gifvit anledning till klagomål, dess hittills medgifna rättighet att efter den sedvanliga eftermiddagsexercisen förskaffa sig öl från de då öppna marketenterierna. En dylik åtgärd skulle dessutom helt visst hafva till följd, att de civila besökande ansåge det såsom en skyldig uppmärksamhet mot sina vänner bland truppen att vid besök å lägerplatsen medhafva öl eller bränvin till traktering.

De af sökandena föreslagna åtgärderna skulle alltså, enligt fördelningschefens mening, föranleda den civila allmänheten att tillgripa utvägar, hvilkas följder för den allmänna ordningen blefve så mycket farligare, som de icke af någon myndighet skulle kunna förekommas.

Med regementschefen hade emellertid fördelningschefen träffat öfverenskommelse om en del bestämmelser rörande ölutskänkingen vid Hultsfred och dermed sammanhängande frågor, att lända till efterrättelse år 1896.

Dessa bestämmelser voro:

att det invid stora landsvägen belägna marketenteriet under sön- och helgdagar skulle vara stängdt;

att i de 3 öfriga marketenterierna öl under sön- och helgdagar finge försäljas till civila personer endast tillsammans med mat;

att sön- och helgdagar en patrull alltid skulle uppehålla sig invid marketenterierna, då dessa vore öppna, för att biträda regementsväbelen vid utskänkningens öfvervakande och ordningens upprätthållande;

samt att regementschefen skulle hos Konungens befallningshafvande i Kalmar län begära förordnande för en dertill lämplig underofficer vid regementet att såsom extra länsman öfvervaka ordningen bland den civila befolkningen inom såväl mötesplatsens område som närmast omgifvande trakt.

Efter dessa af vederbörande chefer lemnade upplysningar hade herr statsrådet, som ansett de vidtagna åtgärderna välbetänkta och egnade att, i hvad på den militära myndigheten kunde ankomma, undanrödja de anmärkta missförhållandena, funnit sig böra vid nämnda åtgärder för närvarande låta bero.

Då detta varit första gången, som, utskottet veterligen, den nu förevarande frågan varit föremål för en utredning från vederbörande myndigheters sida, har utskottet trott sig böra utförligt redogöra för berörda ärende.

Att emellertid de af motionärerna påpekade olägenheterna äfven på andra håll tilldragit sig uppmärksamhet, framgår af en för utskottet företedd skrifvelse, som i april 1896 ingafs till chefen för kongl. Jönköpings regemente, och som åtföljdes af flera uttalanden från de i granskpet af regementets mötesplats belägna kommunerna.

I denna skrift anhöllo sökandena, att chefen måtte, i hvad på honom berodde, medverka dertill, att öl- och vinutskänkning till civila personer blefve vid och intill lägerplatsen under mötestiden förbjuden å sön- och helgdagar.

Vid skrifvelsen funnos fogade protokollsutdrag från kommunalstämmorna med Byarums, Hagshults, Tofteryds, Fryeleds, Käfsjö, Malmbäcks, Bondstorps, Svenarums och Åkers socknar, utvisande, att alla dessa myndigheter förenat sig om önskvärdheten deraf, att sökandenas till regementschefen gjorda framställning måtte blifva bifallen, hvarjemte vid några stämmor framhållits de oordningar, som efter deras förmenande vållades af söndagsutskänkning å lägerplatsen.

Ett jemväl bifogadt protokollsutdrag från kommunalnämnden i Tofteryd uttalade sig något vidlyftigare och framhöll, att den med marketenterirörelsen förenade ölutskänkning hade visat sig vara ett mäktigt lockelsemedel att i synnerhet under helgdagar till lägerplatsen sammandraga skaror af traktens befolkning, mest ungdom, och att ord-

ning och sedlighet varit mindre god ej blott i lägreets omedelbara närhet, utan äfven vida omkring bland en på lands- och jernvägar hemfarande, drucken och oregerlig folkskara.

Under innevarande år hafva vid sammanträde med Tofteryds sockens kommunalnämnd och stämma likartade uttalanden gjorts, dervid vederbörande, under påpekande af de missförhållanden, som af söndagsutskänkningsvällades, förklarar sig vidhålla förut i ämnet gjorda uttalanden och på det lifligaste ansluta sig till herr Joh. Sjöbergs m. fl. motion.

För närmare utredning af den i motionen behandlade frågan har utskottet vänt sig till vederbörande statsråd för att genom dess försorg från cheferna för de icke garnisonerade regementena och corpserna erhålla svar på följande frågor:

1:o) Huru är utskänknings af vin och öl ordnad å den lägerplats, der Ni för befälet?

2:o) Hvilka åtgärder äro vidtagna för att förekomma fylleri vid sådana tillfällen, då folk från kringliggande bygd besöker mötesplatsen i större mängd? och

3:o) Förekomma vid dessa tillfällen många fall af fylleri, och hvarpå kunna de anses bero: på öltskänknings på mötesplatsen, på lönkrögerier derutanför, eller derpå, att de besökande medföra spirituosa?

De inkomna svaren hafva genom utskottets försorg blifvit till trycket befordrade och finnas såsom bilagor fogade vid detta utlåtande.*)

Jemte det utskottet sålunda hänvisar till de ingifna svaren, vill utskottet ur dem anteckna följande:

Utskänkning af vin förekommer icke vid följande regementens och corpsers mötesplatser: Lifregementets till fot, Vestgöta regementes, Södermanlands regementes, Vestgöta-Dals regementes, Bohus läns regementes, Vestmanlands regementes, Norrbottens regementes, Vesterbottens regementes, Vermlands fältjägarcorps, och Lifregementets husarers.

Under sön- och helgdagar är, så vidt man af de inkomna handlingarna kunnat inhemta, utskänknings öfverallt instäld under öfnings- och gudstjensttider samt dessutom t. ex. vid Lifregementet till fot mellan klockan 9—12 f. m. och 2—7 e. m., vid Första lifgrenadierregementet »betydlig inskränkning eller fullkomligt inställande vid behof», vid Smålands grenadiercorps »ett par timmar under sön- och helgdagsförmiddagar», vid Södermanlands regemente mellan klockan 9—1 e. m. och 4,30—7 e. m., vid Dalregementet mellan klockan 9—12 f. m. och 3—8 e. m., vid Vestgöta Dals regemente under sön- och helgdagar utom 4 timmar, vid Norrbottens

*) Se Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6.

regemente hela sön- och helgdagen utom mellan kl. 7,30—8,30 f. m., vid Gotlands infanteriregemente mellan kl. 9 f. m.—12,30 e. m., vid Vesternorrlands regemente: »mera inskränkt och kan vid behof alldeles förbjudas», vid Blekinge bataljon: »vissa tider på dagen under sön- och helgdagar samt dessutom vid de tillfällen, då oordningar på grund af folksamlingar från kringliggande bygd äro att befara», och vid Smålands husarregemente från kl. 9—12 f. m. Vid Uplands regemente får försäljning ej ske till civila personer.

Utskänkningsen är i allmänhet upplåten åt entreprenör, som erhåller länsstyrelsens tillstånd till densammas idkande.

För ordningens upprätthållande ansvarar oftast regementsväbeln och regementsdagbefälet, som i regel är berättigadt att vid behof låta alldeles inställa all utskänkning. På många ställen hafva Konungens befallningshafvande meddelat särskild person förordnande att med polis- mans rättigheter och skyldigheter öfvervaka ordningen.

Vid Kronobergs regemente äro de vid ingångarne till lägret utsatta poster beordrade att ej tillåta obehöriga, civilklädda personer att inkomma i lägret. Likaså äro vid Norra skånska infanteriregementet lägerområdet inhägnadt och få endast »sådana personer, som äro i rätta ärenden stadde», der inträda.

I allmänhet anse cheferna, att de af dem vidtagna åtgärder för ordningens upprätthållande äro tillräckliga och uttala, att fylleriförseelser sällan förekomma, men om de förekomma, tillskrifva cheferna skulden härför icke marketenterierna, utan i de flesta fall dryckesvaror, som de besökande medfört, och i några fall i närheten varande öppna eller förstuckna utskänkingsställen, hvarjemte påpekas, att inom truppen yppade fall af fylleri oftast berott på rus, som intagits vid inryckningen till mötena.

Utskottet, som med uppmärksamhet läst regementschefernas redogörelser, kan icke finna annat, än att de öfver hufvud taget vittna om ett allvarligt bemödande att förebygga fylleriförseelser, så vidt dylika kunna bero på öl- och vinutskänkningsen å lägerplatserna, för hvilken de äro ansvariga. Af underrättelser, som på annan väg blifvit utskottet meddelade, och för hvilka redogörelse här ofvan lemnats, tyckes ock framgå, att fylleriförseelser å mötesplatserna eller i deras omedelbara granskap visserligen förekomma, men icke äro af den betydighet, att de kunna gifva anledning till klagomål öfver det sätt, hvarpå ordningen å dessa platser upprätthålles. Att absolut förekomma sådana förseelser torde icke ligga inom möjlighetens område. Deremot lär väl icke kunna förnekas — hvad man ock enligt utskottets mening bör taga

hänsyn till — att bland den civila befolkning, som vid vissa tillfällen, särskildt sön- och helgdagar, besöker mötesplatserna, somliga der berusa sig på ett sådant sätt, att de, när de på hemvägen hinna utom gränserna för den strängare bevakning, som på mötesplatserna eller i deras närmaste granskap eger rum, mångenstädes på vägar och stigar göra sig skyldiga till uppträden, som störa den allmänna ordningen och sedligheten på ett mycket betänkligt sätt.

Utskottet förbiser visserligen icke, hvad regementscheferna så godt som mangrant framhålla, att de besökande sjelfva medföra spirituosa, som de under besöket förtära. Utskottet har sjelft i sina frågor till cheferna gifvit uttryck för en sådan möjlighet. Men om ock detta kan betraktas såsom en väsentlig orsak till berusningen, så torde dock icke kunna förnekas, att den dertill kommande öldrickningen på lägerplatsen i många fall är en andra, icke oväsentlig orsak. När vidare de inkomna redogörelserna ådagalägga, att bland regementscheferna somliga vidtagit vissa åtgärder, som synas mycket goda, men som andra chefer icke tyckas hafva kommit att tänka på, medan de dock allesammans visat sig vara besjälade af en allvarlig önskan att efter bästa förstånd göra, hvad på dem ankommer för befrämjande af god ordning, så anser utskottet, ehuru det icke kan instämna i motionens yrkande, det likväl icke olämpligt, att Riksdagen fäster Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på saken, samt hemställer därför med anledning af motionen,

att Andra Kammaren för sin del må besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t genom vederbörande myndigheter låta inom de kommuner, som närmast omgifva de respektive mötesplatserna, utröna, i hvad mån utskänkningen å sön- och helgdagar af vin och öl på dessa platser kan anses inverka ofördelaktigt på ordning och nykterhet bland den civila befolkningen, samt, i fall här ofvan berörda missförhållanden skulle finnas vara mer allmänna, vidtaga de åtgärder, som prövas vara af behovet påkallade.»

Andra Kammaren har vid föredragning af berörda utlåtande bifallit utskottets hemställan; hvarefter, jemlikt 63 § 3 mom. i riksdagsordningen, beslutet genom utdrag af protokollet delgifvits Första Kammaren, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Första Kammarens första tillfälliga utskott, som anser försäljningen af vin och öl å mötesplatserna under sön- och helgdagar icke kunna helt och hållet förbjudas, finner hvad i ärendet förekommit ådagalägga, att regementscheferna allvarligt bemöda sig tillse, att öl- och vinutskänknigen derstädes icke gifver anledning till fylleriförseelser eller oordningar, samt att fylleriförseelser å mötesplatserna eller i deras omedelbara närhet, der de förekomma, icke äro af den betydendet, att de kunna gifva anledning till klagomål öfver det sätt, hvarpå ordningen å dessa platser upprätthålles. Det vill åter synas, som om de fall af fylleri, hvilka å eller i närheten af mötesplatserna förekomma, orsakats af drycker, som hemtats från annat håll. Derest den öl- eller vinförsäljning, som å lägerplatserna förekommer, likväl undantagsvis skulle medföra, att berusade personer å vägar eller stigar på större eller mindre afstånd från lägerplatsen störde den allmänna ordningen eller sedligheten, föreställer sig utskottet, att vederbörande myndigheter icke skola underlåta hvad till olägenheternas undanrödjande kan vidtagas, i händelse kommunen hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande eller regementschefen om förhållandet gör anmälan. Den af Andra Kammarens utskott lemnade redogörelsen utvisar ock, att en gjord framställning angående förhållandena vid mötesplatsen Hultsfred föranledt åtgärder till undanrödjande af de öfverklagade olägenheterna.

Att, såsom Andra Kammarens beslut afser, låta anställa en undersökning, huruvida den utskänkning af vin och öl, som sön- och helgdagar eger rum å mötesplatser, kan inverka ofördelaktigt på den civila befolkningen, anser utskottet ej lämpligt eller af förhållandena betingadt, hvadan utskottet hemställer,

att Första Kammarerna icke måtté biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 5 april 1897.

På utskottets vägnar:

Robert Dickson.

Reservation: af herr *Rodhe*.
